

Republika Hrvatska
Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i sporta

Glavne poruke i zaključci s međunarodne konferencije

STOP NASILJU MEĐU DJECOM: OD INSPIRATIVNIH PRAKSI DO ŠKOLA I ZAJEDNICA BEZ NASILJA

Zagreb, 20. i 21. svibanj 2015.

Uvod

Na konferenciji su se okupili istaknuti stručnjaci iz Europe i svijeta koji se bave istraživanjem, evaluacijom, provedbom i razvojem politika na području prevencije vršnjačkog nasilja u školama. Na konferenciji su sudjelovali predstavnici iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Crne Gore, Kazahstana, Norveške, Srbije, Slovenije, kao i predstavnici Središnjeg Ureda UNICEF-a u New Yorku te Regionalnog Ureda za zemlje Srednje i istočne Europe i Zajednice Nezavisnih Država. Na konferenciji su, pored međunarodnih sudionika, sudjelovali i brojni sudionici iz Hrvatske. Među njima su bili predstavnici lokalnih zajednica, stručnjaci i donositelji politika te predstavnici škola, poput ravnatelja, zaposlenika škole, djece i roditelja, kao i drugi zainteresirani za zaštitu djece od nasilja.

Konferenciju su otvorili hrvatski ministar znanosti, obrazovanja i sporta, Vedran Mornar i predstojnica Ureda UNICEF-a u Hrvatskoj, Valentina Otmačić. Gospodin Mornar je naglasio važnost konferencije budući da vršnjačko nasilje predstavlja složen problem koji zahtijeva puno sudjelovanje i suradnju svih ključnih dionika koji trebaju djelovati zajedno kako bi pronašli odgovarajuća rješenja, što uključuje Ministarstvo obrazovanja, zaposlenike škola, vodeće osobe u zajednici, roditelje, kao i samu djecu i adolescente. Uz dobrodošlicu sudionicima konferencije, gospođa Otmačić je istaknula kako je jedna od osnovnih uloga UNICEF-a u Hrvatskoj omogućavanje i promicanje razmjene znanja i iskustava između različitih zemalja o učinkovitim praksama i pristupima rješavanju problema koji imaju utjecaja na djecu. Dodala je kako iskreno vjeruje da će primjeri dobre prakse iz Hrvatske i drugih zemalja, a o kojima će se govoriti na konferenciji, doprinijeti zaštiti djece na lokalnoj i svjetskoj razini.

Glavne poruke s konferencije

Hrvatski program „*Za sigurno i poticajno okruženje u školama*“ nedavno je predstavljen u publikaciji Središnjeg Ureda UNICEF-a u New Yorku, „*Zaustavljanje nasilja nad djecom: Šest strategija za djelovanje.*“ Iskustvo iz Hrvatske uvršteno je kao jedan od šest dobrih primjera i pozitivnih strategija koje se mogu primijeniti i u drugim zemljama. Konferencija u Zagrebu bila

Republika Hrvatska
Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i sporta

je prilika za detaljniju raspravu o dostignućima i izazovima programa „Za sigurno i poticajno okruženje u školama“ te sličnih programa i pristupa koji se provode u drugim zemljama. Nekoliko govornika je tijekom konferencije naglasilo ključnu važnost koju u prevenciji nasilja među djecom imaju kontekst obrazovanja i cjelokupno okruženje u zajednici.

Na konferenciji su predstavljena i iskustva iz norveškog Olweus programa za prevenciju vršnjačkog zlostavljanja koji je jedan od prvih programa te vrste u svijetu, a započet je prije više od tri desetljeća. Ovaj model usmjeren je na prevenciju vršnjačkog nasilja pomoću sveobuhvatnog pristupa usmjerenog na škole koji obuhvaća tri razine intervencije: učenike, razrede i cijelu školu. Program Olweus sustavno se primjenjuje te kontinuirano proučava i evaluira u Norveškoj, Islandu, Švedskoj, Litvi i SAD-u.

Na konferenciji su također izloženi zaključci vezani uz razvoj i provedbu hrvatskog programa „Za sigurno i poticajno okruženje u školama“. Ovaj program, koji su osmislili i razvili hrvatski stručnjaci, uspješno je proveden od 2003. do 2012. uz podršku UNICEF-a i u partnerstvu s hrvatskim Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta te Agencijom za odgoj i obrazovanje.

Program „Za sigurno i poticajno okruženje u školama“ se temelji na pristupu „odgovor cijele škole“, što uključuje podizanje svijesti o vršnjačkom nasilju u školama i jačanje kapaciteta zaposlenika škole da se uključe i izravno rade na prevenciji nasilja unapređujući svoje vještine i kompetencije u tom području. Također, program aktivno uključuje same učenike u definiranju nasilja i poštivanju prihvaćenih vrijednosti i pravila koja se tiču nasilničkog ponašanja, kao i u utvrđivanje mjera kojima se osigurava rješavanje problema i ponovno uspostavljanje prihvaćenih vrijednosti, ako i kada dođe do nasilja. Sudjelovanje učenika i potpuna uključenost školskih stručnjaka, roditelja i šire zajednice ključne su karakteristike programa „Za sigurno i poticajno okruženje u školama“.

Najveća vrijednost ovog programa je njegov dokazani pozitivan učinak: evaluacija programa pokazala je da je došlo do značajnog porasta kompetencija nastavnika i učenika u prepoznavanju i primjerenom odgovoru na vršnjačko nasilje. To je rezultiralo 50-postotnim smanjenjem zlostavljanja u školama koje su u potpunosti primjenjivale program u Hrvatskoj između 2005. i 2008. Osim toga, nezavisna evaluacija programa iz 2012. pokazala je da su nastavnici iz škola u kojima se primjenjivao program bili u značajnoj mjeri kompetentniji rješavati vršnjačko nasilje u svojim školama. Nastavnici i učenici iz škola u kojima se provodio program smatrali su da njihove škole imaju više elemenata zaštitne mreže u usporedbi s nastavnicima i učenicima kontrolnih škola. U školama u kojima se provodio program, 81% učenika i 75,3% nastavnika je zatražilo nastavljanje programa i predložilo da se on primjenjuje i u drugim školama.

Republika Hrvatska
Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i sporta

Tijekom okruglog stola konferencije, na kojem su sudjelovali mentori programa „Za sigurno i poticajno okruženje u školama“, ravnatelji škola, roditelji te učenici i mladi, učesnici su dobili priliku podijeliti osobna iskustva s provođenjem programa. Na okruglom stolu izneseni su sljedeći uvidi i zaključci:

- Nemoguće je održati rezultate programa „Za sigurno i poticajno okruženje u školama“ ako ne postoji kontinuirano ulaganje i stalna podrška kako bi se u školama bez nasilja održale uspostavljene vrijednosti, protokoli i društvene norme koje sprječavaju vršnjačko nasilje.
- Ako se ne reagira na vršnjačko nasilje i zlostavljanje, ono će se u školama postepeno povećavati.
- Učenicima koji trenutno pohađaju škole u Hrvatskoj je žao što u njihovim školama ne postoji program prevencije vršnjačkog nasilja i zlostavljanja.
- Učinkovit i održiv pristup prevenciji vršnjačkog nasilja trebao bi osigurati dodjeljivanje odgovarajućih sredstava programu (u smislu financiranja, stručnosti, podrške u zajednici) umjesto oslanjanja na “projektne pristupe” i *ad-hoc* kratkotrajne edukacije. Dodjela odgovarajućih sredstava je ključna za osiguravanje održivih rezultata i dugoročniji učinak.
- Svi obrazovni stručnjaci trebali bi imati znanje, vještine i kompetencije pomoću kojih će se aktivno uključiti u prevenciju nasilja u školama. To treba biti sastavni dio programa obrazovanja i usavršavanja svih stručnjaka u školama, kako bi bili svjesni problema i u potpunosti opremljeni za njegovo rješavanje.
- Kontinuirana politička podrška i politička volja da se vršnjačkom nasilju kaže *NE* i *DOSTA*, ključna je za održivost ovih programa.

Konferencija je također omogućila predstavljanje engleske verzije priručnika „Za sigurno i poticajno okruženje u školama“ (s radnim materijalima za nastavnike i roditelje).

Tijekom konferencije također su predstavljena iskustva iz drugih zemalja. Iskustva iz Srbije, Bugarske, Kazahstana, Crne Gore, Albanije te Bosne i Hercegovine pružila su važnu mogućnost za razmjenu znanja. Ovaj dijalog pomoći će jačanju horizontalne suradnje na području prevencije vršnjačkog nasilja i zlostavljanja u cijeloj regiji.

Zaključci i preporuke s konferencije

U zaključnom dijelu konferencije, sudionici su raspravljali o načinima da se u njihovim zemljama osigura održiva provedba kvalitetnih programa prevencije vršnjačkog nasilja. Sudionici se jednoglasno zalažu za podršku na više razina, što smatraju ključnim za osiguravanje provođenja takvih programa u njihovim zemljama i u regiji.

Republika Hrvatska
Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i sporta

Iako se iskustva u zemljama regije prilično razlikuju zbog drugačijih pristupa i rezultata, utvrđeno je nekoliko ključnih problema, trenutnih izazova i čestih prepreka. Između ostalog to su: potreba za dodatnom podrškom državnih i lokalnih vlasti, nedostatak odgovarajućih sredstava, nepostojanje edukacije za nastavnike i učenike, nedostatak razumijevanja složenosti problema uz “projektni pristup” te pritisak da se rezultati ostvare u kratkom roku bez dovoljne predanosti dugoročnijoj održivosti. Učinkovita prevencija vršnjačkog zlostavljanja zahtijeva ulaganje u jačanje javne osviještenosti i podršku sprječavanju vršnjačkog nasilja. Također, zahtijeva međusektorsku suradnju obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi te sudjelovanje svih dionika, uključujući i djecu i mlade.

Sudionici su predložili sljedeće ključne preporuke za osiguravanje održivog i kvalitetnog programa prevencije vršnjačkog nasilja:

- Zaštita prava i integriteta svakog djeteta zahtijeva jasno **utvrđivanje i uspostavljanje sustava koji će štititi sve učenike od vršnjačkog nasilja u školi.**
- Postoji potreba za **snažnijim zagovaranjem održivog i predvidivog financiranja i ulaganja** u prevenciju vršnjačkog nasilja.
- **Kontinuirana podrška i uključenost vlasti na višoj razini** su ključne za održivost programa. To se može provesti stvaranjem specijaliziranih odjela za prevenciju vršnjačkog nasilja unutar ministarstava obrazovanja i/ili agencija za odgoj i obrazovanje kako bi se **osiguralo vodstvo, uspostavili standardi, mentorstvo i kako bi se pratio rad na prevenciji vršnjačkog nasilja u školama.**
- **Važno je povećati kvalitetu diskursa u medijima i društvu općenito u vezi s vršnjačkim nasiljem,** što uključuje usmjerenost na rješenja i učinkovite modele prevencije vršnjačkog nasilja i zlostavljanja.
- **Otvoreni dijalog, rasprave i konferencije usmjerene na razmjenu znanja i stručnosti** bitne su ne samo zbog omogućavanja suradnje među stručnjacima, nego i zbog podizanja svijesti i osvještavanja medija i šire javnosti o problemima povezanim s nasiljem nad djecom.
- Uspješni programi prevencije vršnjačkog nasilja u školama **moraju se provoditi u partnerstvu sa svim ključnim dionicima u zajednici,** što uključuje roditelje, učenike, nastavnike, skupine u lokalnoj zajednici, vodeće osobe i nevladine organizacije.
- **Aktivna uloga adolescenata i mladih** u programima prevencije nasilja ključna je za njihov uspjeh, osobito na području uključivanja i korištenja novih medija i društvenih mreža.
- Održiva prevencija vršnjačkog nasilja zahtijeva **uključivanje kurikuluma o društvenim/emocionalnim/životnim kompetencijama u program obrazovanja nastavnika i drugih stručnjaka u školi.**

Republika Hrvatska
Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i sporta

- Potrebno je promicati **sveobuhvatan pristup** prevenciji vršnjačkog nasilja. Sadržaji vezani uz stjecanje znanja i vještina u području prevencije vršnjačkog nasilja mogu se uključiti u kurikulum većine školskih predmeta. Osim toga, potrebno je jednim sveobuhvatnim preventivnim programom obuhvatiti različite programe prevencije neprihvatljivih oblika ponašanja (npr. zlorporaba opojnih sredstava, nasilje itd.).
- **Za programe prevencije nasilja potrebna je međusektorska suradnja različitih resora** (obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi) te **jaka partnerstva unutar lokalnih zajednica** kako bi se promicala prevencija pomoću aktivnog uključivanja učenika u inicijative škole i zajednice (kulturne, sportske, humanitarne itd.).
- **Nastavnicima i drugim zaposlenicima škole je potrebna sustavna i stručna podrška** kako bi mogli uspješno provoditi programe prevencije nasilja. Važno je prepoznati i vrednovati rad nastavnika i drugih stručnjaka u školi na ovom području.

Zaključno, prevencija vršnjačkog nasilja trebala bi biti dio šire strategije prevencije nasilja nad djecom u zajednicama. Uspostavljanje škola bez nasilja kao preduvjeta za postojanje društava bez nasilja vodi punoj zaštiti prava djece na svim razinama u zemljama cijele regije.